

Thom Hoffman fotografeert straatkinderen in Jakarta:

De engelen van Bantar Gerbang

Acteur en fotograaf Thom Hoffman heeft iets met Indonesië. Door zijn Indische familie, maar ook omdat zijn eerste verre reis ooit naar dit land voerde. Onlangs was hij in Jakarta voor een foto-project. Hij portretteerde kinderen die op een vuilnisbelt werken. En hij gaf les aan deelnemers aan het project *Homeless World*. Dit stelt dakloze kinderen in veertien wereldsteden in staat via foto's te laten zien hoe zij tegen de wereld en hun leven aankijken. Hoffman's eigen foto's zijn binnenkort te zien in het Volkenkundig Museum in Leiden.

Thom Hoffman (1957) groeide niet op met verhalen van zijn vader over een heerlijke Indische jeugd. "Mijn vader kwam in 1933 als jongeman naar Nederland en werd hier op zijn getinte huid aangesproken en geplaagd. Hij heeft zich zo snel mogelijk aan de Nederlandse samenleving aangepast en vertelde zelden over vroeger. Pas de laatste jaren, door mijn eigen ervaringen met het land, praten we er regelmatig over." Wel heeft Hoffman levendige herinneringen aan het huis van zijn grootouders. Zijn grootvader had op Sumatra in de oliewinning gewerkt en was getrouwd met een Indische vrouw. "Mijn grootmoeder speelde vaak piano met mij. Later zag ik op oude foto's dat zij zong en musicerde in het cabaret op de

sociëteit van Palembang, de stad waar zij in de buurt woonden." Het huis was ingericht met batik-doeken, houtsnijwerk en meubels van rotan en bamboe. "Ik was altijd erg geboeid door een beeldje van een sluipende panter. Dat bracht de tropen voor mij tot leven." De achterstand in kennis van Indië haalde hij later in door het lezen van Indische literatuur. "Mijn rol in de film *Eline Vere* bracht me bijvoorbeeld in contact met Couperus, in wie ik de verfijning en het mystieke van Indonesië herkende. Mijn interesse in de koloniale politiek werd gewekt door de *Max Havelaar*. Ik ben een groot bewonderaar van Multatuli en zou graag een film over zijn Indische tijd willen maken."

Mystiek land

In 1983, Thom Hoffman begon naam te maken als acteur, vertrok hij voor een maand naar het geboor-

teland van zijn vader. "Ik had net het contract getekend voor mijn rol in de film *De witte waan*, over een mystieke relatie tussen een moeder en een zoon. Daarmee zou ik voor het eerst een aardig bedrag gaan verdienen en het leek mij een goed idee om als een soort voorbereiding op de film naar Java te gaan." Het land maakte een overweldigende indruk. "Ik vond het een heel mystieke samenleving. De zinnelijkheid van al die geuren en kleuren, het gracieuze van de mensen, de verbondenheid met de natuur. Het sloeg in als een bom. Ik was er natuurlijk naar op zoek vanwege de aanstaande filmopnames. Ook stond ik ervoor open omdat ik voor het eerst in mijn eentje reisde en mijn ervaringen en gevoelens niet

"We moeten in het Westen onze angst voor de islam kwijttraken."

kon delen. Ik koester mijn herinneringen aan het verblijf op de Bromo-vulkaan en het Dieng-plateau. Ook de met mos overdekte grafstenen van de Hollandse begraafplaats in Bogor maakten diepe indruk op mij." Nadien bezocht Hoffman het land nog enkele keren. Hij zag hoe mensen door de overbevolking harder moesten vechten voor hun bestaan en materialistischer werden. Ook viel hem op hoe de mystiek steeds meer plaats maakte voor een Amerikaanse wijze van leven, met McDonald's en soapseries op tv. "Het ritme veranderde. De *becak* werd vervangen door de auto en de dollar werd een belangrijke muntenheid. Dat ervoer ik overigens ook in andere landen in Azië, zoals Japan en Sri Lanka. En nu zie je hoe daar een

golf van fundamentalisme overheen gaat. Men gaat weer op zoek naar spiritualiteit in het leven." Vindt hij het bangstigend dat het om moslim-fundamentalisme gaat? "Nee, ik vind de islam een mooie spirituele religie. Sommige fundamentalistische groepen staan normen en waarden voor die niet de mijne zijn, maar het lijkt me goed als we in het niet-islamitische Westen onze angst voor de islam kwijttraken en open kunnen staan voor een gelijkwaardige gedachtewisseling. Dat geldt ook in Indonesië. De angst voor fundamentalisme sinds 11 september is een verkrampte reactie, we zouden ons meer in de problematiek moeten verdiepen. Begrijp je dat, dan hoeft het niet bangstigend te zijn."

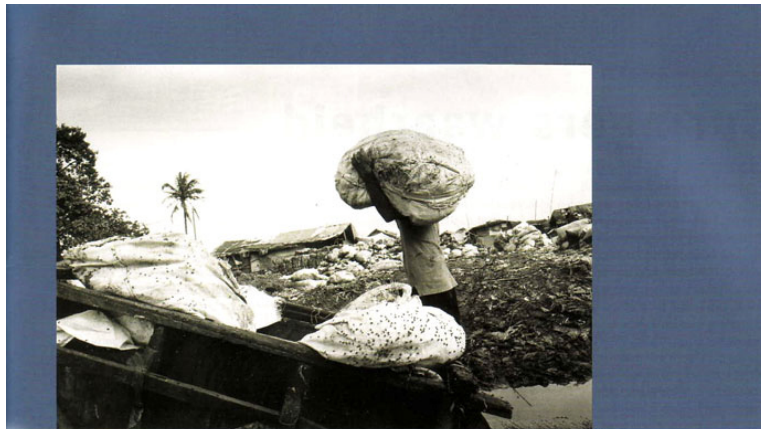
Kijk op de wereld

Thom Hoffman's laatste reis naar Indonesië vond in januari plaats. Hij maakte er een serie foto's van mensen die

de kost verdienen op de vuilnisbelt van Jakarta, Bantar Gerbang. En hij gaf lessen in fotografie aan een groep kinderen die in het opvangtehuis voor dakloze kinderen, Sanggar Anak Akar, wonen. Fotograferen lijkt een wat vreemde hobby voor kinderen die de kost verdienen door het selecteren van bruikbare spullen uit het afval van de Jakartaanse bevolking of door de verkoop van kranten en snoep aan automobilisten bij stoplichten. Er zit echter een mooie en uiteindelijk praktische gedachte achter. De kinderen nemen deel aan het project *Homeless World*. Zij laten via foto's zien hoe zij tegen de wereld en hun leven aankijken. Deze foto's komen in een boek terecht en zijn te zien op een expositie. De opbrengst komt hemzelf ten goede. Thom

“Een goede of slechte foto is een
individuele beleving”

Hoffman: "Het is oorspronkelijk een initiatief van een vriend van mij, Geert van Asbeck. Hij is journalist en getrouwd met een diplomaat van onze ambassade in Jakarta. Enkele jaren terug startte hij het project *My life in Indonesia*. Hij gaf kinderen van diplomaten en Indonesische dakloze kinderen een fotocamera en de opdracht elkaar te fotograferen. Die foto's werden tentoongesteld en in een boek opgenomen. Dat was een groot succes en met de revenuen konden enkele scholingsprojecten worden gefinancierd. Geert van Asbeck heeft het project vervolgens samen met de Amsterdamse uitgever Frank Bierens in internationaal verband opgezet. Bij *Homeless World* zijn zwervkinderen uit veertien grote steden betrokken, onder meer New York, Tokio en Paramaribo."

Talentvol

Thom Hoffman is de eerste om zijn fotografelessen in Sanggar Anak Akar te relativeren. "De deelnemers aan het project worden goed begeleid door een Indonesische fotograaf, Ipul. Mijn rol was vooral die van een soort Sinterklaas, die komt vertellen hoe het moet en van wie de kinderen sneller iets aannemen omdat ze onder de indruk zijn." Fotograferen is eigenlijk niet zo moeilijk. "Met enkele eenvoudige kunstgrepen kan iedereen aardige foto's maken. We hebben het bijvoorbeeld gehad over de afstand die

je als fotograaf moet hebben ten opzichte van je object. De meeste mensen durven niet dichtbij te komen. Een van de jongens kwam terug na de huiswerkopdracht om zijn 'werk' bij een stoplicht vast te leggen. Op de foto's zag je een lange rij auto's, flatgebouwen eromheen en, heel klein, een jochie die aan het verkopen was. Dat hebben we besproken en de volgende keer durfde hij wel dichtbij te komen. Een ander item was zuinigheid bij het fotograferen. Ik heb hen verteld dat ik vaak bijna een heel rolletje nodig heb om één goede foto te maken." Zaten er fotografen-in-de-dop op de cursus? "Er was een jongen bij, de dertienjarige Edis, die graag journalist wilde worden. Hij wilde dat het leven voor de mensen op de vuilnisbelt beter zou worden en klonk heel bevlogen. Ik vond hem talentvol en heb veel met hem gepraat. Hij is twee dagen met mij meegegaan als assistent toen ik zelf aan het fotograferen was. Het leuke is dat hij door dit project de kans krijgt een opleiding te volgen en misschien inderdaad journalist of fotograaf te worden."

Wereldwijd probleem

Belangrijk vond Thom Hoffman het om zijn cursisten duidelijk te maken dat een goede of slechte foto een individuele beleving is. "Soms kan de ene persoon een foto mislukt vinden, terwijl de ander er iets heel moois in ziet. Een foto die

technisch niet volmaakt is, kan meer zeggen dan een perfect uitgekaderd portret waar je heel lang aan hebt gewerkt. Ik fotografeer af en toe zonder te kijken. Dan hangt mijn camera voor mijn buik en druk ik gewoon af. Regelmatig zitten daar prachtige foto's bij. Mijn Tibet-tentoonstelling in Leiden opende bijvoorbeeld met een op die wijze gemaakt portret van een bedelares op wie ik toe liep. Ze staat wat scheef en onscherp in beeld, maar dat heeft een enorme impact op de kijker."

De foto's die Thom Hoffman in Jakarta maakte worden binnenkort tentoongesteld in het Volkenkundig Museum. Onder de titel 'De engelen van Bantar Gerbang. Leven op de vuilnisbelt van Jakarta' gaat deze expositie in juni van start. "Op die vuilnisbelt van ruim honderd hectare groot, het tastbare bewijs van de consumptiemaatschappij die Jakarta is geworden, verdienen zo'n achtduizend mensen de kost door recyclebare materialen bij elkaar te zoeken en te verkopen. Het is er gevaarlijk, de stank en het gezoem van de miljoenen vliegen zijn nauwelijks te harden en toch werken sommige mensen daar al tientallen jaren. Ik hoop met mijn foto's het leven van die mensen voor het voetlicht te brengen en aandacht te vragen voor het mondiale probleem van verschillen in rijkdom en de gevolgen daarvan."